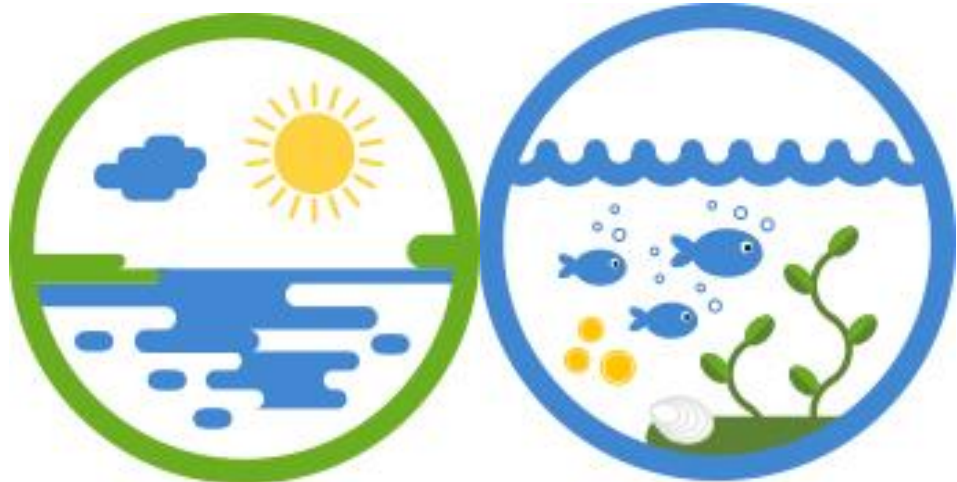

Vesien- ja merenhoidon käsikirja

Kuvaus vesien- ja merenhoidon suunnittelun työvaiheista ja niiden sisällöstä

Vesienhoito ›

Merenhoito ›

Johdanto

Vesienhoito ja merenhoito perustuvat EU:n vesipuite-, meristrategia- pohjavesi- ja laatuohjelmadirektiiveihin. Vesien- ja merenhoidosta säädetään laissa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) sekä useassa lakiin liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa (980/2011, 1040/2006, 1022/2006, 1303/2004). Vesienhoidon perustoimenpiteiden kautta vesienhoidonsuunnittelulla on kiinteä linkki myös muihin vesiin liittyviin EU-direktiiveihin, kuten yhdyskuntajätevesi-, juomavesi-, luonto- ja lintu- sekä nitraattidirektiiveihin. Merenhoidon hyvä ympäristön tila arvioidaan myös muita direktiivejä ja EU-päätöksiä huomioiden, kuten prioriteettialue- ja luontodirektiivi sekä kalastukseen ja elintarviketurvallisuuteen liittyvät päätökset.

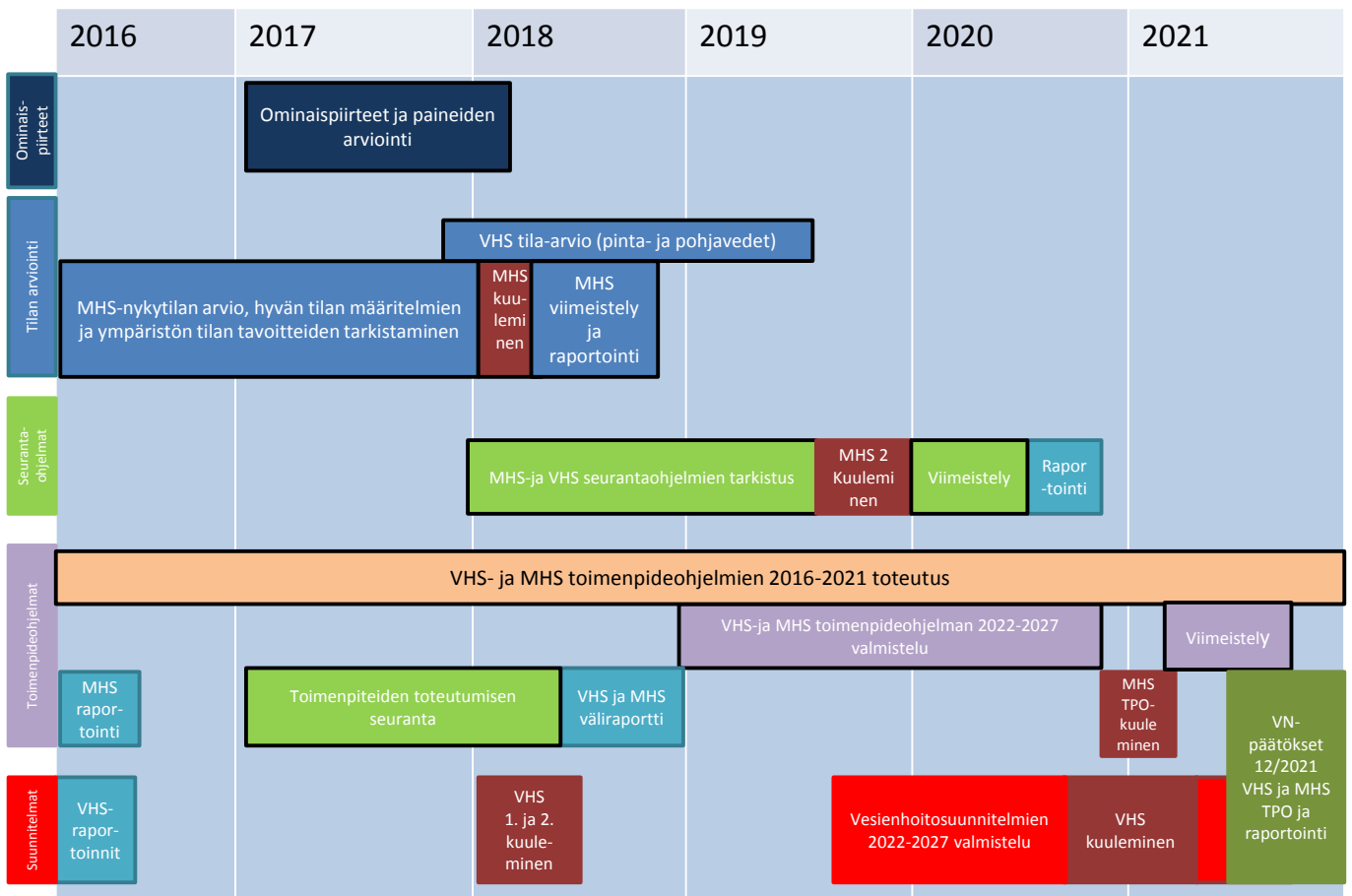
Hallitus linjasi 5.4.2016 tehtävät, jotka kuuluvat maakunnille vuoden 2019 alusta lukien. Linjauksen mukaisesti kaikki ELY-keskusten vesienhoidon tehtävät ja merenhoidon alueelliset tehtävät siirtyvät nykyisiltä ELY-keskuksilta maakuntiin. Maakuntauudistuksen esivalmistelun yhteydessä on sovittu, että ympäristöministeriö laatii yksityiskohtaisen kuvauksen vesien- ja merenhoidon nykyjärjestelmästä ja prosessista. Kuvauksessa avattaisiin ELY-keskusten, SYKE:n ja YM:n tehtävät ja työnjako pääpiirteissään. Käsikirja on laadittu siitä näkökulmasta, että se on muunnettavissa maakunnille soveltuvaksi ohjeistukseksi.

Tämä vesien- ja merenhoidon prosessikuvaus antaa yleiskuvan vesien- ja merenhoidon suunnittelun (VHS, MHS) ja toteutuksen nykyisestä tehtäväkokonaisuudesta, sen keskeisistä työvaiheista, työnjaosta ja vastuista sekä yleisellä tasolla resurssien tarpeesta. Prosessikuvaus kuvaa tehtävien hoidon nykytilan, jossa tehtävät jakautuvat ELY-keskusten, vesienhoitoalueiden koordinoivien ELY-keskusten (5 kpl) ja merenhoidon koordinoivan ELY-keskuksen, Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) ja ohjaavien ministeriöiden (ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö) kesken.

Vesienhoidon suunnittelua ja toteutusta varten Manner-Suomi on jaettu viiteen kansalliseen vesienhoitoalueeseen (VHA), jotka kukin tuottavat oman vesienhoitosuunnitelmansa. Lisäksi Suomella on kaksi kansainvälistä vesienhoitoaluetta, jotka muodostuvat pohjoisen rajavesistöistä. Ahvenanmaa huolehtii vesienhoidosta omalla alueellaan. Vesienhoitoalueiden rajaukset eivät noudata hallinnollisia vaan vesistöaluekokonaisuuksien rajoja, joten samalla vesienhoitoalueella tehdään yhteistyötä useiden ELY-keskusten kanssa. Yksi ELY-keskus koordinoi kullakin vesienhoitoalueella tehtävää työtä ja on vastuussa varsinaisen vesienhoitosuunnitelman tuottamisesta. Suomen merialueelle tehdään yksi merenhoitosuunnitelma. Sen laatii ympäristöministeriö yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Rannikon ELY-keskukset osallistuvat työhön aktiivisesti ja ELY-keskusten työtä koordinoi Varsinais-Suomen ELY-keskus. Lisäksi merenhoitosuunnitelman valmisteluun osallistuvat useat tutkimuslaitokset ja muut viranomaiset merenhoidon järjestämisestä annetun asetuksen mukaisesti. Ahvenanmaa laatii merialueillaan oman merenhoitosuunnitelman yhteensovittaen Manner-Suomen kanssa ja Suomen ympäristökeskus raportoi Ahvenanmaan suunnitelman osana Suomen merenhoitosuunnitelmaa EU:lle. Ympäristöministeriö vastaa myös merenhoitosuunnitelmaan liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä Itämerellä.

ELY-keskusten vesienhoitoon käyttämä htv-resurssi on nykyisellään noin 80 htv vuodessa. Tästä vesienhoitoaluekohtaiseen koordinaatioon käytetään noin 5 htv:a. SYKE:ssä käytetään nykyisin noin 15 htv:a vuosittain vesien- ja merenhoitoon, joista noin 2 htv:a koordinaatioon. Ympäristöministeriön momentilta 351061 on maksettu ELY-keskuksille vuosittain vesien- ja merenhoitoon liittyviä avustuksia vuodessa noin 1,2 milj. € vuosina 2013-2016. SYKE:n asiantuntija-, tiedonhallinta- ja raportointitoimintaa vesien- ja merenhoidossa on tuettu vuosittain erillisrahoituksella noin 400 000 € vuodessa.

Edelliset vesien- ja merenhoitosuunnitelmat valmistuivat vuoden 2015 lopussa. Vuoden 2016 alussa alkoi vesienhoidon kolmas ja merenhoidon toinen kuusivuotinen suunnittelukausi (kuva 1). Samalla toimeenpannaan voimassa olevien suunnitelmien toimenpideohjelmia ja edistetään toteutusta ohjauskeinojen avulla. Uudella suunnitelmakaudella vesien- ja merenhoitoa käsitellään aiempaa tiiviimmin yhtenä kokonaisuutena.

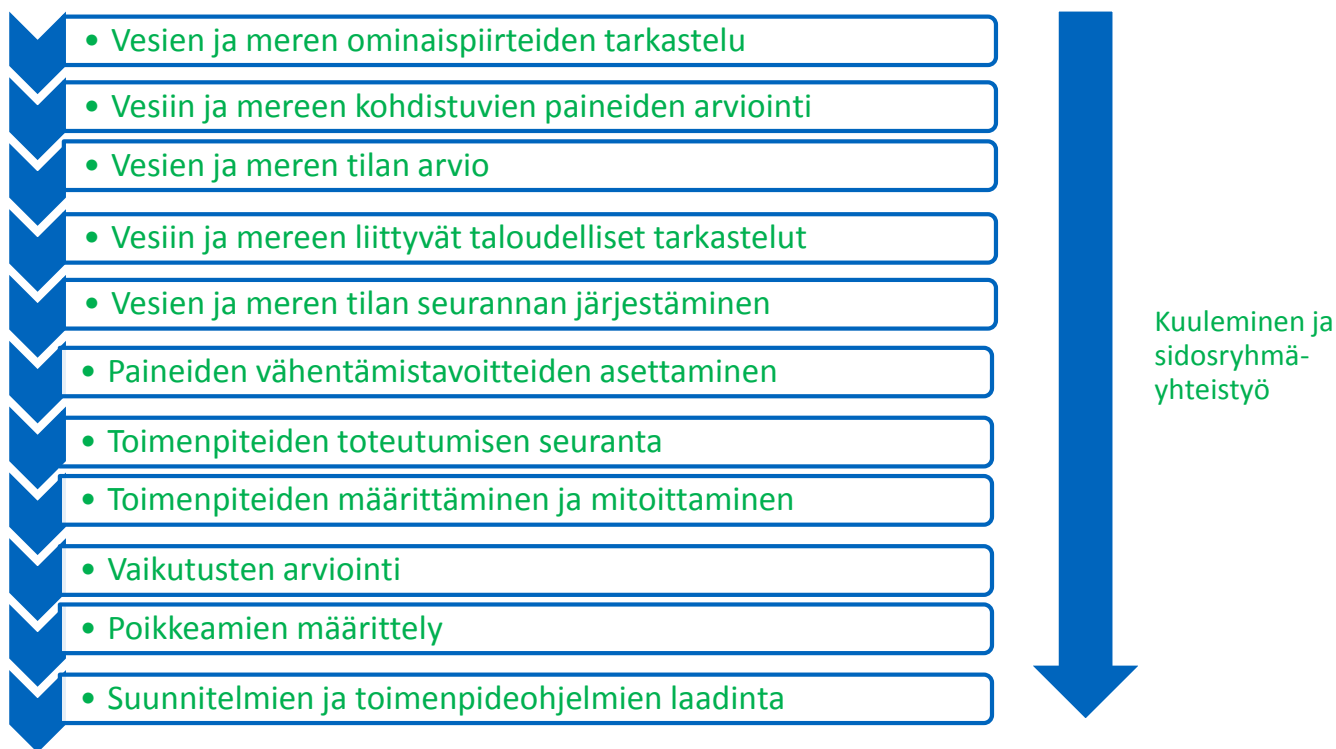

Kuva 1. Yleiskuva vesien- ja merenhoidon aikataulusta vuosille 2016–2021. Kaaviossa ei ole eritelty kaikkia osatehtäviä samalla tarkkuudella kuin käsikirjan työvaiheissa.

Suunnittelukauden tuotantoprosessi jakaantuu yhteensä yhteentoista työvaiheeseen, jotka on esitetty kuvassa 2. Kukin työvaihe esitetään erillisessä kuvauslehdyksessä, joka kuvaa yleisesti työtehtävät ja niiden tarkoituksen ja tehtäväjaon ELY-keskusten, vesienhoitoalueen, SYKEN ja ympäristöministeriön välillä. ELY-keskusten, SYKEN ja ympäristöministeriön työkokonaisuudet kattavat suurimman osan suunnittelutyöstä ja sen vuoksi tehtäväjako kohdistuu ainoastaan niiden tehtäviin. Niiden lisäksi myös erällä muilla valtion laitoksilla on tehtäväosia ja ministeriöistä maa- ja metsätalousministeriö sekä liikenne- ja viestintäministeriö osallistuvat myös työn ohjaukseen ja suunnitteluun. Kuvauksissa on eritelty vesienhoitotasolla ELY-keskusten tekemä yhteensovittamistyö ja yhteistyö.

Kuvaus käsittää lisäksi aikataulut, tarvittavat työkalut sekä kytkennät muihin prosesseihin. Vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelussa yhtenäinen valtakunnallinen toimiva ja käytettävä tietojärjestelmä on keskeinen työväline. Sen avulla varmistetaan tietojen laatu ja yhtenäisyys, saadaan valtakunnallisesti kattavia koosteita, tietoa jaettua keskitetysti kansalaisten, hallinnon ja yksityisten tahojen käyttöön sekä varmistetaan sähköisen raportoinnin mahdollisuudet. Varsinaisten prosessien rinnalla kulkee kaikkiin prosessin vaiheisiin liittyvät kansalaisten kuuleminen, viestintä ja sidosryhmäyhteistyö.

Kuvauslehdykät muodostavat työkokonaisuuden, joka toteuttamalla on mahdollista tuottaa tarkistetut vesien- ja merenhoitosuunnitelmat joulukuuhun 2021 mennessä.

Kuva 2. Vesien- ja merenhoidon keskeiset työvaiheet ja aikataulut vuosina 2016–2021.

Työkokonaisuutta ohjaa vesien- ja merenhoidon seurantaryhmä, johon nimetään edustajia keskeisistä ministeriöistä ja valtion laitoksista sekä sidosryhmistä. Asiantuntijatyön koordinoinnista vastaa vesien- ja merenhoidon koordinaatioryhmä, jossa on edustettuina ohjaavat ministeriöt, vesienhoitoalueet ja työn kannalta keskeiset valtion asiantuntija- ja tutkimuslaitokset. Molemmat ryhmät on määrä asettaa vuoden 2017 alusta lukien vuoden 2021 loppuun asti ja niiden tehtävät ja kokoonpano tarkistetaan vuoden 2019 alussa kun tehtävät siirtyvät maakunnan vastuulle.

Vesien- ja merenhoidon seurantaryhmä mm. edistää eri hallinnonalojen resurssien saatavuutta vesien- ja merenhoitotyöhön, huolehtii toimenpideohjelmien toteutumisen seurannasta ja edistää sidosryhmien sitouttamista vesien- ja merenhoitotyöhön. Ryhmässä myös käsitellään muita vesien- ja merenhoidon yhteistyön kannalta merkittäviä kysymyksiä, kuten vesien- ja merenhoidon tehtävien siirtoa maakuntiin.

Vesien- ja merenhoidon koordinaatioryhmä huolehtii vesien- ja merenhoidon suunnittelun keskeisten aineistojen ja asiakirjojen laatimisesta (suunnitteluohjeistus, suunnitelmamallit jne.) ajantasaisuudesta ja vesien- ja merenhoitotyön yhteensovittamisesta tulva-, luonto- ja lintudirektiivien sekä merenkulun ympäristölainsäädännön toimeenpanon kanssa sekä varmistaa työn yhteensopivuuden HELCOMin Itämerensuojelun yhteistyön ja koordinaation sekä Ruotsin ja Norjan kanssa kansainvälisillä vesienhoitoalueilla.

Vesien ja meren ominaispiirteiden tarkastelu

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Ominaispiirteiden tarkastelu yhdessä vesien tilan seurannan sekä paine- tai vaikutustarkastelujen kautta luo perustan luotettavalle vesien tila-arviolle sekä tämän pohjalta tehtävälle toimenpiteiden suunnittelulle. Vesien ominaispiirteiden tarkastelussa määritellään ensin suunnitteluyksiköt eli pintavesi- ja merialueet sekä pohjavesialueet, joiden varaan vesien- ja merenhoidon seuraavat työvaiheet rakentuvat.

Vesienhoidossa rajattuja suunnitteluyksiköitä kutsutaan vesimuodostumiksi ja merenhoidossa merialueiksi. Suomessa on määritelty yhteensä kaikkiaan lähes 7000 järvi-, joki- ja rannikkovesimuodostumaa sekä lähes 4000 pohjavesimuodostumaa. Ne kattavat kaikki yli 50 ha järvet ja valuma-alueeltaan yli 100 km² jokialueet sekä 1 ja 2 ja E luokan pohjavesialueet. Näiden ulkopuolelle jää suuri joukko pieniä vesistöjä järviä ja jokivesistöjä. Merialuejako on sovittu Itämeren valtioiden välillä HELCOMissa. Valtion rajan molemmin puolin olevien vesimuodostumien rajauksista on sovittu yhteistyössä Ruotsin ja Norjan kanssa. Merialueet ovat Perämeri, Merenkurkku, Selkämeri, Saaristomeri, Ahvenanmeri, Pohjoinen Itämeri ja Suomenlahti. Lisäksi voidaan käyttää rannikkoalueiden tarkempaa jaottelua merialueyksiköiden sisällä, mm. jakoa rannikkovesityyppien rajojen mukaan tai näiden jakoa vesimuodostumiksi.

Alueiden rajausten jälkeen joet, järvet ja rannikkovedet tyypitellään luonnonmaantieteellisin perustein määriteltyihin tyyppihin. Tyypittelyn avulla varmistetaan, että tila-arviointi (luokittelu) tehdään erilaisissa ja erikokoisissa vesistöissä vertailukelpoisesti. Rannikkovesien ulkopuolisia avomerialueita ei tyypitellä, koska avomeren arvioiden vertailukelpoisuudesta huolehditaan Itämeriyhteistyössä.

Pohjavesialueet luokitellaan niiden vedenhankintakelpoisuuden ja suojelutarpeen perusteella luokkiin 1 tai 2. Lisäksi yksilöidään E-merkinnällä ne pohjavesialueet, joista purkautuva pohjavesi ylläpitää maa- tai pintavesiekosysteemejä. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimisen ja päivittämisen yhteydessä voidaan tarkastaa pohjavesialueluokkia ja rajauksia.

Rakennetuista ja säännöstellyistä vesistöistä tunnistetaan alustavasti voimakkaasti muutetut ja keinotekoiset vesimuodostumat. Voimakkaasti muutetuksi tai keinotekoiseksi vesimuodostumaksi nimeäminen (ns. KeVoMu-vedet) on mahdollista, jos vesistön rakenteellinen muuttuneisuus on todennäköinen este hyvän tilan saavuttamisella ja hyvää tilaa ei suurella todennäköisyydellä voida saavuttaa ilman merkittäviä haitallisia vaikutuksia vesistön nykyiselle käyttömuodolle.

Lisäksi vesienhoidon osalta ominaispiirteiden tarkastelussa tunnistetaan vedet tai alueet, joiden tilaan kohdistuu suojelun tai käytön vuoksi tavanomaista vaativampia ympäristötavoitteita. Tällaisia vesiä tai alueita kutsutaan vesienhoidossa erityisiksi alueiksi. Vesienhoitoasetuksen mukaan erityisiä alueita ovat: talousveden ottoalueet, Natura-alueet ja uimavedet tietyin rajauksin. Erityisiä alueita ovat myös nitraattiherkät alueet, joita ovat Suomessa kaikki pintavedet, sekä kumotun kalavesidirektiivin mukaisesti kalavesiksi nimetyt vedet.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Vesimuodostumien rajausten tarkistus sekä tarvittavat muutokset ja korjaukset, vesimuodostuman tyyppin tarkistus, vesien ryhmittely ja pohjavesialueiden jakaminen luokkiin (1,2 ja E).
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY	Pienvesien ryhmittely tai ryhmittelyn koordinointi, erityisten alueiden tarkistus (vedenhankinta, uimavedet, Natura-alueet), vesienhoitoalueen tarkastelun yhtenäisyys, yhteistyö ja tuki alueella, vesienhoitoalueen tietojen kokoaminen sekä paikkatietoaineistojen kokoaminen ja karttamateriaalin tuottaminen.
SYKE/LUKE	Suunnittelu: Paikkatietoaineistojen yhdenmukaistaminen ja uomaverkoston tarkistus, merialueiden geologisten ja fysikaalisten ominaispiirteiden kuvaaminen, rannikkovesien rajausten mahdollisista muutoksista ilmoittamisesta HELCOMille sekä avomeren merialuejaon mahdollisiin mukauttamisiin osallistuminen. Työkalut: GIS-rajaustryökalu, uusi valuma-aluejaottelu. Ohjeistuksen valmistelu ja kehittäminen: ryhmittelyn kehittäminen ja ohjeistus

	(tyypittely, paineet).
YM/MMM	Ohjeet pinta- ja pohjavesimuodostumien rajauksista, pintavesimuodostumien tyypittelystä, ryhmittelystä ja pohjavesien luokittelusta.

Kytkenät muihin prosesseihin

Merialueen rajaukset on yhteen sovitettu Itämeren valtioiden välillä HELCOMissa, jossa myös aluejaon muutoksista sovitaan, jos ne koskevat avomerta tai muita valtioita informoidaan, jos muutokset koskevat rannikkovesiä.

Aikataulu

Tiedot tarkistettu 9/2017 mennessä.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (Vemu, Povet) tietojen tallentamiseen. Vesimuodostuman rajaustyökalu., merialueiden geologiset ja fysikaaliset seurantatiedot.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Merialueiden rajauksista on sovittu HELCOMin seuranta- ja tilanarviointistrategiassa. Merialueiden fysikaaliset ja geologiset ominaispiirteet arvioidaan meristrategiadirektiivin liite III huomioiden HELCOM HOLAS II-prosessissa ja tarkastetaan ja täydennetään kansallisessa merenhoidon asiantuntijatyössä siten, että tiedot voidaan liittää osaksi merenhoitosuunnitelman ensimmäistä osaa.

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Pintavesimuodostumien_määrittely_II_suunnittelukaudella
- Ohje pintaveden tyyppin määrittämiseksi
- Pintavesien ryhmittely vesienhoidon toisella suunnittelukaudella (ohje tarkistetaan 3/2017 mennessä)
- Pohjavesimuodostumien merkittävien paineiden tunnistaminen ja riskialueeksi nimeäminen

Vesiin ja mereen kohdistuvien paineiden arviointi

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Ihmistoiminnan vaikutusten eli paineiden arviointi tarvitaan paineiden vähentämistarpeen arvioimiseksi (mm. merenhoidon ympäristötavoitteet) ja toimenpidetarpeen tunnistamiseksi. Se on myös lainsäädännössä määritelty omaksi osatehtäväksi, josta on raportoitava vesienhoidossa erikseen EU-komissiolle osana artiklan 5 mukaista tarkastelua. Merenhoidossa paineiden arviointi kuuluu tilanarvioon (artikla 8) ja se tulee raportoida komissiolle osana merenhoitosuunnitelman ensimmäisen osan tarkistusta.

Vesienhoidossa paineiden arviointi tehdään ensisijaisesti mallien avulla. Keskeisin työkalu on SYKEN vesistömallijärjestelmän (VEMALA) kuormitus-osio, joka laskee jokaisen Suomen vesistöalueen kuormituksen. Lisäksi hyödynnetään olemassa olevia erilaisia tietojärjestelmiä ja tietolähteitä. Esimerkiksi Hydrologis-morfologisten paineiden tunnistamisessa käytetään vesien muuttuneisuus-pisteystystä, jota hyödynnetään myös vesien tila-arvioinnissa ja voimakkaasti muutettujen vesistöjen tunnistamisessa. Osa painearvioista joudutaan tekemään asiantuntija-arvioina, jossa paikallisella pitkäaikaisella tuntemuksella vesistöistä on suuri merkitys. Ihmistoiminnan vaikutuksista tunnistetaan ne paineet, joilla on keskeinen merkitys vesimuodostuman huonoon tilaan tai riskiin vesimuodostuman tilan huononemisesta. Nämä paineet nimetään EU:ta varten merkittäviksi paineiksi EU-painetyyppilistan mukaisesti (http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016).

Merenhoidossa painetarkastelu tehdään osana HELCOMin Baltic Sea Pressure -indeksin päivittämistä. Indeksikoostuu noin 50 tietokerroksesta, joista kukin kuvaa tietyn ihmistoiminnan (esim. pohjatroulaus, ruoppaus tai merenkulku) tai paineen (esim. typhen tai haitallisten aineiden ilmalaskeuma, jokien tai pistekuormituksen kautta Itämereen tuleva ravinnekuormitus) intensiteetin jakautumista koko Itämeren alueella. Suomen painetiedot toimitetaan Itämeren valtioiden yhteisiin HELCOM-tarkasteluihin, joissa käytetään myös muiden kansainvälisten järjestöjen, kuten ICES ja EMEP, tietoja sekä mallintamista. Lopputuotteet on käytettävissä kansallisessa merenhoitosuunnitelmassa ja niitä voidaan merenhoitosuunnitelmassa täydentää tarpeellisilla tiedoilla. HELCOM-painetarkastelu sisältää myös paineiden ajallisten muutoksien arvion.

Pohjavesiin kohdistuvien paineiden osalta tunnistetaan ne ihmistoiminnot, joista voi aiheutua tai on jo aiheutunut uhkaa pohjaveden kemialliselle tai määrälliselle hyvälle tilalle. Lisäksi tulee tunnistaa ne laatuparametrit, jotka aiheuttavat pohjavesialueen tilalle uhkaa. Näiden arvioiden pohjalta nimetään direktiivin mukaisesti ns. riskialueet. Näillä alueilla on riski, että pohjaveden hyvää tilaa ei tulla saavuttamaan määräaikaan mennessä tai pohjaveden hyvä tila on uhattuna. Riskialueiden tunnistamisessa hyödynnetään pohjavedelle asetettuja ympäristölaatuunormeja. Lisäksi tulee tunnistaa kaikki pohjaveden laadussa tapahtuneet pilaavien aineiden pitoisuuksien nousevat pitoisuusmuutokset.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Pistekuormittajien tarkistus ja tietojen päivittäminen, hydrologis-morfologisten paineiden tarkistus, pistekuormittajien valvonta- ja tarkkailutiedot (VAHTI), tietojen kokoaminen rannikkoalueilla tapahtuneista ruoppauksista, pohjavesialueiden riskien paineiden tunnistaminen ja arviointi sekä riskialueiden nimeäminen ja seurantatulosten perusteella nousevien pitoisuusmuutosten tunnistaminen.
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY	Painetietojen yhdistäminen ja vesienhoitoaluekohtaiset kartat.
SYKE/LUKE	Ohjeistuksen valmistelu ja kehittäminen: Pohjavesien riskinarvioinnin kehittäminen. Työkalut: VEMALA-linkin hyödyntämisen kehittäminen, tietojärjestelmän linkitykset muihin tietojärjestelmiin ja rekistereihin. SYKE, LUKE: Paineiden tilavasteet biologisissa muuttujissa, haja- ja pistekuormituksen valtakunnallinen tarkastelu, Itämereen kohdistuvan ravinnekuormituksen seuranta ja tietojen kokoaminen, HyMo-arvioiden valtakunnallinen tarkastelu, painekartan laatiminen. Merenhoidon suunnittelussa arvioitavien muita mereen kohdistuvia paineita

	koskevien tietojen kokoaminen eri rekistereistä sekä muilta toimijoilta HELCOMille toimitettavaksi: BSPI-indeksin painedatakerrokset. Suomen merialueen painetilanteen katsauksen laatiminen merenhoitosuunnitelman tilanarviota varten HELCOM-koosteeseen pohjautuen. SYKE/KASELY: Haitta-aineiden päästöinventaariorio.
YM	Vesien- ja merenhoitosuunnitelman paineisiin liittyvään tilanarviotyön ohjaaminen ja työhön liittyvän valtakunnalliset linjaukset sekä sidosryhmäyhteistyön järjestäminen.

Kytkenät muihin prosesseihin

Lupavelvollisten laitosten ja muun toiminnan osalta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen valvonta ja tarkkailu tuottavat arvioinnissa hyödynnettäviä painetietoja.

Aikataulu

Arvioinnit on tarkistettava osittain 12/2017 mennessä ja viimeisteltävä 6/2018 mennessä. EU raportointi merenhoidossa on 10/2018 ja vesienhoidossa 12/2019.

Tarvittavat työkalut

Ympäristöhallinnon tietojärjestelmä (vesienhoito, povet) tietojen tallentamiseen. VAHTI- ja VESTY-tietojärjestelmät, VEMALA-malli, HELCOM BSPI sekä eräät HELCOMin tietokannat, uuden vesien- ja merenhoidon tietojärjestelmän tallentajan sovellus paineille.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Merenhoidon painetarkastelu seuraa MSD:n liitteen III ohjeellista luetteloa sekä huomioi komission päätöksen (477/2010/EU, revisio) GES-kriteerien vaatimukset. HELCOM ohjeistaa ravinnekuormituksen arvioinnin ja kalastukseen liittyvät painearviot tulevat ICES:n tieteellisinä suosituksina.

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Pohjavesimuodostumien merkittävien paineiden tunnistaminen ja riskialueeksi nimeäminen
- Voimakkaasti muutettujen ja keinotekoisien pintavesien tunnistaminen ja tilan arviointi
- Voimakkaasti muutettujen ja keinotekoisien pintavesien tilanarviointilomake
- VEMALAn kuormitustietojen käyttäminen vesienhoidon suunnittelussa
- Merkittävien paineiden arviointi
- Vesipuidedirektiivin mukainen vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden kuormitusinventaariorio

Vesien ja meren tilan arvio

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Tilanarvioinnin tarkoituksena on arvioida ja luokitella pinta- ja pohjavesien sekä koko meriympäristön tila vesienhoidon ja merenhoidon lainsäädännössä annettujen kriteerien mukaisesti. Tilanarvio ja luokittelu tuottavat yleistä tietoa vesien ja merialueen tilasta. Niiden perusteella määritellään ja kohdistetaan toimenpiteet, jotka tarvitaan vesien ja meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi, ja valmistellaan toimenpideohjelmat.

Vesienhoidossa arvioidaan pintavesien ekologinen ja kemiallinen tila sekä pohjavesien kemiallinen ja määrällinen tila. Pintavesimuodostumat luokitellaan niiden ekologisen tilan perusteella viiteen luokkaan: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä ja huono. Pintavesien tilanarvioinnissa pääpaino on biologisissa laatutekijöissä (kasviplankton, vesikasvillisuus, päällysläimät, pohjaeläimet ja kalasto). Fysikaalis-kemialliset ja hydrologis-morfologiset tekijät otetaan huomioon ja ne voivat alentaa tila luokkaa. Kansallisesti valitut haitalliset aineet voivat myös alentaa ekologista tilaa. Jokainen laatutekijä jakautuu useaan muuttuun, joiden keskiarvona määritellään laatutekijän tila. Ekologinen luokka määräytyy laatutekijöiden keskiarvona. Pintavesien kemiallinen tila arvioidaan vaarallisten ja haitallisten aineiden (EU:n prioriteettiaineet) pitoisuuksina vedessä tai eliöstössä. Jos yhdenkin haitallisen aineen pitoisuus ylittää raja-arvon (ympäristölaatu-normi), on kemiallinen tila hyvää huonompi. Vaikka ekologista ja kemiallista tilaa katsotaan usein erikseen, lopullinen tilaluokka määräytyy sen mukaan, kumpi näistä kahdesta on huonompi. Pohjavesialueet luokitellaan suoraan hyvään tilaan, mikäli ihmistoiminnasta ei aiheudu riskiä niiden laadulle tai määrälle. Kemiallisen tilan arviointi tehdään vain yksilöiduille riskialueille, jotka eivät ehkä ole hyvässä tilassa. Pohjaveden määrällinen tila luokitellaan hyväksi, mikäli vedenotto ei ylitä pohjaveden muodostumisnopeutta tai pohjavedenpinnan korkeus laske pysyvästi ihmistoiminnan seurauksena. Kemiallisen tilan määrittämisessä käytetään pohjaveden ympäristölaatu-normeja ja laatu-normien ylityksestä mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia.

Merenhoidossa meriympäristön tila luokitellaan hyvän tilan laadullisten kuvaajien avulla kahteen luokkaan: hyvä tai heikentynyt. Laadullisia kuvaajia on 11 (luonnon monimuotoisuus, vieraslajit, kaupalliset kalat, ravintoverkot, rehevöityminen, merenpohjan koskemattomuus, hydrografiset muutokset, epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset, epäpuhtaudet ruokakalassa, roskaantuminen, energia ja vedenalainen melu). Arvioinnissa käytetään komission määrittelemiä kuvaajakohtaisia arviointiperusteita (nk. GES-kriteerit) ja menetelmästandardeja ja niihin liittyviä indikaattoreita, jotka ovat kansallisesti tai HELCOM-yhteistyössä määriteltäviä. Hyvä tila määritetään jokaiselle laadulliselle kuvaajalle tai kuvaajaryhmälle erikseen EU:ssa sovitun ohjeistuksen mukaisesti. Indikaattoreille asetettavat hyvän tilan arviointia varten annetut raja-arvot ovat ensisijaisesti määrällisiä ja toissijaisesti trendiin perustuvia tai laadullisia. Laadullista hyvän tilan määritelmää käytetään, mikäli määrällistä raja-arvoa ei ole mahdollista asettaa esimerkiksi tietoperustan puutteellisuuden takia. Rannikkovesien rehevöitymistilan arvioinnissa ja luokittelussa sovelletaan vesienhoidossa määriteltäviä luokkarajoja ja luokittelu tehdään johdonmukaisesti merenhoidon ja vesienhoidon kesken. Avomerialueen rehevöitymisarviossa raja-arvojen tulee olla johdonmukaisia rannikkovesien vastaavien rajojen kanssa ja rajat määritellään HELCOM-yhteistyössä merialueen rantavaltioiden kesken. Vaarallisten ja haitallisten aineiden tilanarviossa sovelletaan vesienhoidossa tarkasteltavien aineiden osalta vesienhoidon raja-arvoja (EQS:t) ja merenhoidossa voidaan toissijaisesti käyttää myös ohjeellisempia raja-arvoja (vesienhoidon biota guidance, OSPAR:in raja-arvot), joiden käytöstä on kuitenkin sovittu HELCOMissa. Lopullinen meren tilanarvio koostetaan indikaattoreihin perustuen HELCOMin tilanarviointityökaluja (HEAT, BEAT, CHASE) käyttäen. HELCOM-tilanarviosta koostetaan kansallinen merenhoidon tilanarvio, jota täydennetään tarpeen mukaan.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Referenssipaikkojen tarkistus, HyMo*-luokitusten päivitys, pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilaluokittelun päivittäminen, pohjaveden kemiallisen ja määrällisen tilan luokittelun päivittäminen ja keinotekoisien ja voimakkaasti muutettujen vesien nimeämisten päivitys.
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Ekologisen ja kemiallisen luokittelun ja pohjavesien määrällisen ja kemiallisen luokittelun tarkistaminen ja koostaminen vesienhoitoaluetasolle.
SYKE/LUKE/IL/Metsähallitus /Evara/STUK/Trafi	Työkalujen kehittäminen: integroivat tila-arviotyökalut ja ryhmittelytyökalu. Ohjeistuksen valmistelu: Kemiallisen tilan luokittelun kehittäminen (uudet

	aineet), keinotekoisien ja voimakkaasti muutettujen vesien ohjeistuksen tarkistaminen luokittelun osalta, HyMo-luokittelun tarkistus ja täydentäminen Toteutus: Vesienhoidon luokittelun keskitetyt massa-ajot siihen soveltuvien luokittelumuuttujien osalta. Merenhoidon laadullisten kuvaajien (pl. rehevöityminen ja haitalliset aineet) indikaattorien hyvän tilan raja-arvojen määrittäminen ja tilanarvio sekä osallistuminen HELCOMin tilanarvioyhteistyöhön.
YM/MMM	YM: Luokittelutyökalujen kehittämisen ja käyttöönoton koordinointi ja ekologisen ja kemiallisen luokittelun ohjeet sekä merenhoidon tilanarviointityön ohjaaminen. MMM: Hydrologian sekä maa- ja metsätalouden seurannan linjaukset

*Hydrologis-morfologinen muuttuneisuus (esim. rakenteelliset, vedenkorkeuden ja virtausten muutokset)

Kytkenät muihin prosesseihin

Merenhoidon EU- ja HELCOM-kytkennät (HELCOMin indikaattoriraporttien päivityksestä ja kehittämisestä vastaavan asiantuntijaryhmät- tai verkostot sekä HOLAS II –prosessi), ICES-työryhmien kalakanta-arviot. , vesienhoidon EU-kytkennät

Aikataulu

Vesienhoidossa tilan arviointi (luokittelu) tehdään rannikon osalta alustavasti 12/2017 mennessä ja kaikissa vesimuodostumissa 6/2019 mennessä. Valtioneuvosto hyväksyy arvioinnin osana 3. suunnittelukauden vesienhoitosuunnitelmaa 12/2021 mennessä. Merenhoidossa tilan arviointi (luokittelu) tehdään osana merenhoitosuunnitelman 1. osan päivitystä 12/2017 mennessä, se julkaistaan raporttina ja raportoidaan EU:lle 10/2018 mennessä. Valtioneuvosto hyväksyy tilanarvion merenhoitosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä 12/2021 mennessä.

Tarvittavat työkalut

Ympäristöhallinnon tietojärjestelmät (vesienhoito, povet) tietojen tallentamiseen. Muut tietojärjestelmät PIVET2, POHJE, kasviplanktonitietokanta, POVET, LLR –malli, rannikkovesien kokonaiskuormitusmalli sekä merenhoidon yhteistyötahojen omat tietokannat (LUKE, Evira, THL, IL, Trafi, Riistakeskus) ja HELCOMin työkalut ja mallit. Vesikasveille ja päällyksille ei ole valtakunnallista tietokantaa ja niiden tiedot käsitellään excel-koosteina.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- OH 3/2009 Pintavesien ekologisen tilan luokittelu
- OH 7/2012 Ohje pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan luokitteluun vuosille 2012–2013 – päivitettyt arviointiperusteet ja niiden soveltaminen
- Pintavesien ryhmittely vesienhoidon toisella suunnittelukaudella (Ohje tarkistetaan 3/2017 mennessä)
- Pohjavesien pitoisuuksien muutossuuntien tarkastelu
- Voimakkaasti muutettujen ja keinotekoisien pintavesien tunnistaminen ja tilan arviointi
- Voimakkaasti muutettujen ja keinotekoisien pintavesien tilanarviointilomake (Ohje tarkistetaan 6/2018 mennessä)

Vesiin ja mereen liittyvät taloudelliset tarkastelut

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Taloudellisten tarkastelujen tarkoituksena on arvioida vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteiden toteuttamisen kustannuksia sekä toimenpiteiden vaikuttavuutta, tehokkuutta ja niistä saatavia hyötyjä suhteessa niistä aiheutuviin kustannuksiin. Tavoitteena on myös varmistaa, että vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien rahoituspohja on kunnossa ja riittävän laaja. Lisäksi analysoidaan merivesien käyttöä ja selvitetään meren tilan huonontumisesta tai toimenpiteiden toteuttamatta jättämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Toimenpiteiden kustannukset ja vaikuttavuus suhteessa tavoitteeseen arvioidaan mallien avulla ja asiantuntija-arviona. Toimenpideohjelmiin liittyvät taloudelliset analyysit tehdään ympäristötaloustieteen menetelmiä soveltaen. Menetelminä ovat kustannusvaikuttavuus-, kustannustehokkuus- ja kustannushyötyanalyysi, joilla voidaan arvioida vaihtoehtoisten toimenpiteiden ja niiden yhdistelmien keskinäistä paremmuutta ja taloudellista kannattavuutta. Kustannusvaikuttavuusanalyysin avulla vaihtoehtoiset toimenpiteet voidaan asettaa paremmuusjärjestykseen, mikäli niiden vaikutukset ja kustannukset ovat arvioitavissa. Kustannustehokkuusanalyysissä valitaan sellainen toimenpiteiden joukko, joilla asetetut ympäristötavoitteet saavutetaan mahdollisimman edullisesti.

Kustannushyötyanalyysissä toimenpideohjelman kustannuksia verrataan siitä saatavaan taloudelliseen hyötyyn. Lisäksi laaditaan sosioekonomiset arvioinnit, joissa kuvataan vesien hyvän tilan saavuttamisen taloudelliset hyödyt ja merialueilla lisäksi kustannukset, joita aiheutuisi jos toimenpiteisiin ei ryhdytä meren tilan parantamiseksi. Menetelmänä tässä on kansalaisille suunnattu maksuhaluuskysely. Vesienhoidossa tehdään myös veden käytön taloudellinen analyysi, jolla selvitetään vesien eri käyttömuotojen ja vesienhoidon välisiä mahdollisia ristiriitoja sekä vesipalvelujen kustannusten kattavuutta.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Vedenkäytön taloudellisen analyysin tarkistaminen ml. vesipalvelujen kustannusten kattavuuden tarkistaminen
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Vedenkäytön taloudellisten analyysitietojen kokoaminen vesienhoitoaluetasolle
SYKE	Taustatietojen kokoaminen, Kustannustehokkuusmallin (KUTOVA) kehittäminen, Merien käytön sosio-ekonominen analyysi, Merien tilan heikkenemisen kustannusarvio
YM/MMM	Linjaukset vedenkäytön taloudellisen analyysin sisällöstä. Vesien ja merenhoidon sosioekonomisiin analyysihin liittyvän työn seuraaminen ja ohjaaminen.

Kytkenät muihin prosesseihin

Merenhoidon taloudelliset analyysit tehdään komission MSFD WG ESA-ryhmän ohjeistuksia seuraten ja osittain myös HELCOM-yhteistyössä.

Aikataulu

Merenhoidon nykytilaan liittyvä taloudellinen ja sosiaalinen analyysi tehdään osana merenhoitosuunnitelman 1. osan päivitystä 12/2017 mennessä, kuuleminen alkuvuonna 2018 ja raportointi EU:lle 10/2018 mennessä. Valtioneuvosto hyväksyy sen koko merenhoitosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä 12/2021 mennessä. Vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteisiin liittyvät taloudelliset tarkastelut tehdään toimenpideohjelmien tarkistamisen yhteydessä 10/2020 mennessä ja hyväksytään ja raportoidaan vesienhoitosuunnitelman ja merenhoidon toimenpideohjelman osana 12/2021.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen, KUTOVA-malli, HELCOM työkalut.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Kustannusten arvioinnin perusteet

- Vesienhoidon hyötyjen arviointiohje ja työkalu (excel)
- Virkistyskäyttöhyötyjen arviointi
- Toimenpiteiden sektorikohtaiset suunnitteluoppaat
- HELCOMin yhteinen sosioekonomisten arviointien viitekehys

Vesien ja meren tilan seurannan järjestäminen

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Seurannan tarkoituksena on antaa yhtenäinen ja kattava kokonaiskuva pinta- ja pohjavesien sekä meren tilasta. Samalla seuranta tuottaa tietoa ihmisen toiminnasta aiheutuvista ympäristöpaineista ja paineiden vaikutuksista vesi- ja meriympäristön tilaan. Seurantatieto on perustana toimenpiteiden suunnittelulle, kohdentamiselle ja toteutukselle sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnille. **Vesienhoidossa** pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan arviot sekä pohjavesien määrällisen ja kemiallisen tilan arviot sekä laatu-tekijöiden nousevien pitoisuusmuutosten tunnistaminen, perustuvat vesienhoitoalueiden seurannasta saatuun tietoon. Pintavesien ekologista tilaa arvioitaessa tarvitaan seurantatietoa biologisista muuttujista (kasviplankton, vesikasvit, päällyslämmät, pohjaeläimet, kalat), hydrologis-morfologisista ja fysikaalis-kemiallisista muuttujista. Pintavesien kemiallisen tilan arviointia edellyttää seurantatietoja vaarallisista ja haitallisista aineista. **Merenhoidossa** seurannalla kerätään tietoa lajeista, luontotyypeistä, meriveden ja merenpohjan ominaisuuksista sekä meriympäristöön kohdistuvista paineista. Merenhoidon seurantaohjelmaa toteutetaan Suomen merialueella rantaviivasta talousvyöhykkeen ulkorajalle. Ahvenanmaan seurantaohjelma sovitetaan yhteen manner-Suomen seurantaohjelman kanssa. Merenhoidon seuranta rakentuu olemassa olevan seurannan, ml. vesienhoito sekä luonto- ja lintudirektiivin edellyttämä seuranta, päälle siten että olemassa oleva seuranta on täydennetty meristrategiadirektiivin edellyttämäksi kokonaisuudeksi.

Vesienhoidon seurantaan kuuluvat perusseurannan, toiminnallisen ja tarvittaessa tutkinnallisen seurannan osat, joissa viranomaisilla ja toiminnanharjoittajilla on omat painopisteensä. Seurantaohjelma on laadittu yhdistämällä soveltuvilta osin viranomaisten järjestämä seuranta sekä toiminnanharjoittajien ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupamääräysten nojalla tekemä tarkkailu. Toiminnanharjoittajien veloitteena toteutettavat kalataloustarkkailut tuottavat tietoa kalastosta kuormitetuilta alueilta. Kalaston perusseuranta suunnitellaan ja toteutetaan vesienhoitoalueen ELY-keskusten ja Luonnonvarakeskuksen yhteistyönä.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Seurantaohjelmien tarkistus, ostopalveluista huolehtiminen, laadunvarmistus, edunvalvonta (ostopalvelut), uusien menetelmien omaksuminen ja käyttöönotto, pohjaveden seurantaohjelmat, pohjavesien selvityskohteiden kartoitus ja tarvittaessa seurantaohjelmiin integrointi
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Vesienhoitoalueen seurannan edustavuuden ja yhtenäisyyden tarkistaminen sekä VHA- seurannan valtakunnallinen harmonisointi, Vesienhoitoalueen tietojen kokoaminen ja karttamateriaalin tuottaminen. Merenhoidossa Varsinais-Suomen ELY-keskus on koordinoinut työtä
SYKE/LUKE/IL/Metsähallitus /Evira/STUK	Työkalut: SYKE, LUKE, IL (LYNET): Uusien menetelmien testaus ja tuotteistus, seurannan tietojärjestelmän kehittäminen sekä tiedon tuottaminen, kokoaminen ja toimittaminen. SYKE: Kemiallisen tilan seurannan ja seurantaverkon kehittäminen, avomeriseurannan toteuttaminen HELCOMin seuranta- ja tilanarviointistrategian ja COMBINE-ohjelman mukaan, meriseurannan ja tiedonkeräys ja kehittäminen, pohjavesien seurantaverkon kehittäminen, hydro-morfologisen seurantatiedon keruu
YM/MMM	YM: Seurantojen kehittämisen ja toteutuksen koordinointi, uusien menetelmien käyttöönoton ohjaus, vesien – ja merenhoidon seurantaohjelman laatimisen ohjaus MMM: Hydrologisen seurannan koordinointi ja uusien menetelmien käyttöönoton ohjaus.

Kytkenät muihin prosesseihin

Lupavelvollisten laitosten osalta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen tarkkailu ja valvonta tuottavat merkittävän osan toiminnallisen seurannan tiedosta.

Riittävän kattava ja monipuolinen seuranta yhdessä ominaispiirteiden tarkastelun sekä paine/ vaikutustarkastelujen kanssa luo perustan luotettavalle vesien tila-arviolle sekä tämän pohjalta tehtävälle

toimenpiteiden suunnittelulle. Merenhoidon seurantaohjelma koostetaan yhdeksi kokonaisuudeksi pitkälti olemassa olevien seurantojen pohjalta. Se kokoaa yhteen kansainvälisten ja kansallisten seuranta- ja raportointivelvoitteiden perusteella tehtävää viranomaisten järjestämää tai koordinoimaa pitkäjänteistä seuranta- ja tiedonkeruuta, ja tarpeen mukaan täydentää sitä. Merenhoidon seurantaohjelma muodostaa Suomen osuuden HELCOM:n koordinoimassa Itämeren laajuudessa seurantajärjestelmässä.

Aikataulu

Vesien ja meren tilan seuranta on jatkuvaa. Vesienhoidon tilaluokituksen perustana ollut seurantaohjelman kuullaan 10/2020, hyväksytään 12/2021 ja raportoidaan EU:lle sähköisesti osana vesienhoitosuunnitelmaa 3/2022. Merenhoidon seurantaohjelma tarkistetaan v. 2018–2019 ja siitä kuullaan 2019 ja se raportoidaan komissiolle 10/2020. Valtioneuvosto päättää merenhoidon seurannasta osana merenhoitosuunnitelmaa vuonna 2021.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmät (mm. vemu, povet) tietojen tallentamiseen. Meridatan raportointi myös kansainvälisiin tietojärjestelmiin (mm. ICES, HELCOM).

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Merenhoidossa MSD:n GES-päätöstä (revisio 2017).

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Ohje vesienhoitoalueiden seurannan laatimiseksi

Paineiden vähentämistavoitteiden asettaminen

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Toimenpiteiden suunnittelun ja mitoituksen pohjaksi tehdään arviot siitä, kuinka paljon ihmistoiminnoista aiheutuvia paineita tulee vähentää, jotta vesien ja meren tilatavoitteet on mahdollista saavuttaa. Vähentämistavoitteiden tulisi olla lukumääräisiä tai muuten mitattavia. Merenhoidossa vähentämistavoitteen ovat osa ympäristötavoitteita ja ympäristötavoitteet voivat käsittää myös muunlaisia ympäristön tilan parantamista suuntaavia tavoitteita, kuten ennallistamistavoitteita. Esimerkiksi pintavesien fosfori- ja typpikuormituksen vähentämistavoitteet arvioidaan VEMALA-kuormitusmallin avulla ja ilmoitetaan tonneina tai prosentteina nykykuormituksesta. Avomeren vähentämistavoitteet on sovittu ja niiden toteutumista seurataan Itämeren rantavaltioiden yhteistyössä HELCOMissa. Muille paineille on omat menetelmänsä. Vähentämistavoitteet asetetaan painetyypistä ja tarkastelutasosta riippuen yksittäisille vesimuodostumille, keskenään samankaltaisille vesimuodostumaryhmille, suunnittelun osa-alueille, merialueille tai koko Suomelle. Merialueiden vähentämistavoitteiden asettamisessa hyödynnetään vesistöaluekohtaisia kuormitustietoja.

Vesienhoidossa vähentämistavoitteet asetetaan kaikille merkittäviksi tunnistetuille paineille. Ne liittyvät eri toiminnoista aiheutuvan haja- ja piste-kuormituksen lisäksi vesien hydrologis-morfologisiin muutoksiin, vedenottoon, kuivatukseen, vieraslajeihin sekä liikenteen ja vesiympäristöille haitallisten ja vaarallisten aineiden päästöihin. Merenhoidossa paineiden vähentämistä- tai ennallistamistavoitteita (ympäristötavoitteet) voidaan asettaa ravinnekuormituksen lisäksi esim. liettymiselle, vieraslajeille, samentumiselle, pohjien peittymiselle, pohjien eroosiolle, valikoivalle eläinten hyödyntämiselle ja sivusaaliille, haitallisten aineiden kuormitukselle, muutoksille valuma-alueella ja joissa, roskaantumisen sekä vedenalaiselle energialle ja melulle. Merenhoidossa paineiden vähentämistavoitteita kutsutaan ympäristötavoitteiksi (sekaannuksen välttämiseksi niitä voidaan kutsua tässä MHS-ympäristötavoitteiksi).

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Yksittäiseen vesimuodostumaan tai vesimuodostumaryhmiin kohdistuvien paineiden vähentämistavoitteiden määrittely ja syöttö tietojärjestelmiin
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Vesienhoitoaluetta koskevat ja vesienhoitoalueiden väliset linjaukset, arvioinnin käytännön ohjeistus ja tuki, tietojen koordinointi suhteessa vesien tilaan, paineisiin ja edellisen kauden tavoitteisiin, tietojen kokoaminen yhteen vesienhoitoalueelta, vesienhoitoaluetta koskevien karttojen tuottaminen, raportoinnin edellyttämien tietojen kokoaminen
SYKE/LUKE	Ohjeistus: Menettelyä koskevan ohjeistuksen tuottaminen vesienhoitoalueille sekä merenhoidon ympäristötavoitteiden määrittelyn asiantuntijatyö sekä tekninen tuki. Työkalut: Vemala. Toteutus: tietojärjestelmien massa-ajot, merialueille kohdistuvien ympäristötavoitteiden asettaminen
YM	Yleisten periaatteiden linjaus ja työn ohjaaminen.

Kytkenät muihin prosesseihin

Merialueen paineiden vähentämistarpeet sovitaan yhteen HELCOMin avomerta koskevien arvioiden kanssa sekä HELCOM ravinnekuormituksen vähentämistavoitteiden kanssa.

Aikataulu

Rannikkovesiin ja meriin kohdistuvien paineiden vähentämistavoitteet valmiina 12/2017, julkaistaan raporttina ja raportoidaan EU-komissiolle 10/2018. Ympäristötavoitteet liitetään osaksi merenhoitosuunnitelman valtioneuvoston päätöstä 2021.

Muihin pintavesiin ja pohjavesiin kohdistuvien paineiden vähentämistavoitteet valmiina 6/2019.

Vähentämistavoitteet kuullaan, hyväksytään ja raportoidaan EU:lle osana vesienhoitosuunnitelmaa 12/2021.

Tarvittavat työkalut

- Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen
- Vesistömallijärjestelmä sekä sen kuormitusmalli (VEMALA)
- Merialueiden rannikomallit (FIQOS)

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- VEMALAn kuormitustietojen käyttäminen vesienhoidon suunnittelussa
- Merkittävien paineiden arviointi
- Vesipuidedirektiivin mukainen vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden kuormitusinventaarior
- HELCOMissa voidaan laatia yhteisiä periaatteita myös muiden paineiden vähentämisen tavoitteiden perustaksi.

Toimenpiteiden toteutumisen edistäminen ja seuranta

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Toimenpiteiden toteutus turvaa vesien- ja merenhoitosuunnitelmien tavoitteiden saavuttamisen pitkällä aikavälillä. Vastuu varsinaisista käytännön toimenpiteistä on pääasiassa toiminnanharjoittajilla, erilaisilla yhteisöillä sekä kansalaisilla. Valtionhallinnon, lähinnä ministeriöiden vastuulla on toimenpiteisiin kuuluvien tiedollisten, lainsäädännöllisten ja taloudellisten ohjauskeinojen edistäminen. ELY-keskus huolehtii pääasiassa toimeenpanon yleisestä edistämisestä ja julkisen tuen ohjauksesta toimeenpanoa koskeviin hankkeisiin. Valtionhallinnon osalta keskeistä on toimeenpanon edistäminen tiedollisesti ja taloudellisesti erilaisin vesien- ja merenhoitoa palvelevin avustuksin. Toteutusyhteistyön edistäminen ja hankkeistamisen tuki ovat tärkeitä.

Toteutumatieta tarvitaan erityisesti uutta toimenpideohjelmia valmisteltaessa jo toteutettujen toimenpiteiden riittävyyden arvioinnissa. Toteutumisen seuranta ja sen arviointi järjestetään toimialakohtaisesti kullekin sektorille parhaiten soveltuvalla menetelmällä. Toimenpideohjelmissa esitettyjen toimenpiteiden toteutumisesta on raportoitava komissiolle kolmen vuoden päästä suunnitelmien valmistumisesta eli vuoden 2018 loppuun mennessä. EU-raportointi tapahtuu sähköisesti Euroopan ympäristökeskuksen raportointijärjestelmän kautta. Raportointia varten kansallisia toimenpiteitä voidaan yhdistää isommiksi toimialakohtaisiksi kokonaisuuksiksi ja ne raportoidaan lukumäärinä tai prosenttiosuuksina.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Toimeenpanon yleinen ohjaus ja tuki, joka sisältää mm. <ul style="list-style-type: none"> erilaisten vesienhoidon toimenpideohjelmien toteutumista edistävien lausuntojen laatimisen mm. ympäristölupiin, ojituksiin tai metsänhoitoon liittyen YVA-prosesseihin osallistumisen kaavoitukseen osallistumisen rahoituksen ohjaus ja suuntaamisen muuhun alueen kehittämiseen liittyvä työ, joka edistää vesienhoidon toimenpideohjelmien toteuttamista Toimenpiteiden toteutuksen tietojen keruu omalla alueella ja tietojen syöttö tietojärjestelmiin.
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Toimeenpanon seurantatietojen yhteenveto ja yhteen sovittaminen vesienhoitoalueittain sekä kansallisten ja EU-raportointien tarkistus.
SYKE	Vesien ja merenhoidon toimenpiteiden raportointi komissiolle. Toimeenpanon seuranta: Keskitettyjen valtakunnallisten tietojen hankinta. Toteutumisen raportointi komissiolle. Toimenpiteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seurannan kehittäminen. Valtakunnallisten toimialakohtaisten ohjauskeinojen toimeenpanon seuranta ja toteutumisen arviointi. Toimeenpanon tuki: vesistökuunnostusverkosto ja muu sidosryhmäyhteistyö.
YM/MMM	Tietojen saatavuuden edistäminen Valtakunnallisten ohjauskeinojen toimeenpanon ohjaus Rahoituksen ohjaus toteutuksen tukemiseen

Kytkenät muihin prosesseihin

Kaikki toiminta, joka vaikuttaa merkittävästi vesien tai meren tilaan, vaikuttaa osaltaan suunnitelmien toteutukseen ja seurantaan. Tärkeimpinä ympäristö- ja vesilupamenettelyt, maatalouden ympäristötukijärjestelmä, EU- ja kansallinen hankerahoitus.

Seurantatietoa voidaan kerätä muista järjestelmistä: Manner-Suomen maaseutuohjelman toteutumisen seuranta (MaVi), sektorikohtaisten tiedonkeruujärjestelmien, kuten pistekuormituksen ja luvitetun rakentamisen osalta VAHTI-järjestelmä, hajakuormituksen osalta metsätalouden ja haja-asutuksen sektorikohtaiset tietolähteet sekä rakentamisen osalta hallinnon tietojärjestelmät. HELCOMin toimintaohjelman ja päätösten toteutumisen seuranta. Merenkulun ympäristöasioiden sopimusten seurantajärjestelmät ja erilaiset sektorikohtaiset (ml. kansainväliset) tiedonkeruujärjestelmät kuten vesienhoidossa.

Aikataulu

Käytännön toimenpiteiden sekä ohjauskeinojen toteuttaminen ja niiden edistäminen on jatkuvaa toimintaa.

Raportointi EU:lle 12/2018. Kyseessä välikertomus, jossa käsitellään täytäntöönpanon edistymistä (merenhoito) sekä sähköinen raportointi edistymisestä (vesienhoito).

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. Toimialakohtaisen tiedon saaminen ympäristöhallinnon ulkopuolisista tietojärjestelmistä (MAVI, TRAFI, valtakunnalliset järjestöt ja toimijat jne.)

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

- EU:lle raportoitavat avaintoimenpiteet sovittu.
- HELCOMissa sovittujen yhteisten toimenpiteiden toteutuksen seuranta HELCOMin follow-up – järjestelmän kautta.

Toimenpiteiden määrittäminen ja mitoittaminen

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Suunnittelutyössä tunnistetaan jo aikaisemmissa suunnitelmissa ja päätöksissä olevat lakisääteiset ja vapaaehtoiset toimenpiteet, jotka on toimeenpantu tai jotka on päätetty toteuttaa (vesienhoidon perustoimenpiteet ja täydentävät toimenpiteet sekä merenhoidon nykyiset toimenpiteet). Pinta- ja pohjavesien sekä ympäristön hyvän tilan vajeen ja toimenpiteistä olevan tiedon perusteella arvioidaan, voidaanko vesien ja meren hyvä tila ylläpitää ja saavuttaa tilatavoitteet näiden toimien avulla. Jos arvioissa päädytään siihen, että toimenpiteet eivät ole riittäviä, nimetään vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmissa uusia toimenpiteitä. Uudet toimenpiteet suunnitellaan ja mitoitetaan tarkemmin ympäristötavoitteiden saavuttamisen, kustannusvaikuttavuuden, kustannustehokkuuden ja välillisten hyötyjen näkökulmasta. Toimenpiteet yhdistetään yhteen tai useampaan paineeseen ja painetyyppiin. Rehevöitymisen, haitallisten aineiden ja hydrografisten muutosten toimenpiteiden osalta mitoitetaan yhdessä vesienhoidon ja merenhoidon kesken.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Vesienhoidon perustoimenpiteiden ja edellisen kauden täydentävien toimenpiteiden riittävyyden tunnistaminen, merenhoidon edellisen kauden uusien toimenpiteiden riittävyyden tunnistaminen. Toimenpiteiden määrien suunnittelu, syöttö ja tarkistus suunnittelun (osa-)alueelle Merenhoidon uusien toimenpiteiden tunnistaminen ja suunnittelu huomioon ottaen vesienhoidon perustoimenpiteet ja arvioidut täydentävät toimenpiteet rannikkoalueella
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Toimenpidekirjaston toimenpiteiden määrittämiseen osallistuminen, vesienhoidon perustoimenpiteiden riittävyyden arviointi suhteessa ympäristötavoitteisiin ja kuormitusvähennystarpeeseen vesienhoitoaluetasolla. Toimenpidemäärien tarkistaminen ja synkronisointi vesienhoitoalueella, käytännön ohjeistus ELY-keskuksille, vesienhoidon täydentävien toimenpiteiden suhde merenhoidon uusiin toimenpiteisiin vesienhoitoalueen rannikkovesissä, toimenpiteiden tietojen syötön yhdenmukaistaminen vesienhoitoalueella, toimenpidemäärien tarkistaminen.
SYKE	Ohjeistus: Toimenpidekirjaston toimenpiteiden määrittämiseen osallistuminen ja asiantuntijatuki toimenpiteiden riittävyyden määrittelyssä (keskitettyjen tietojen keruu yms.), Mahdolliset tietojärjestelmien massa-ajot tekninen tuki.
YM/MMM	Yleisten periaatteiden linjaus ja toimenpidekirjaston valmistelun järjestäminen. Merenhoidon toimenpideohjelman laatimisen johtaminen. Lopullisten toimenpidemäärien tarkastus/vahvistaminen, sitouttaminen valtakunnallisesti.

Kytkenäät muihin prosesseihin

Nykytoimenpiteiden riittävyyttä selvitettyä tarkastettava kaikki muun lainsäädännön jne. nojalla tehtävät toimenpiteet ja niiden vaikuttavuus.

Aikataulu

Vesienhoidossa toimenpiteiden tarpeen arviointi tulee olla valmiina 6/2019, määrät ja kustannukset tiedossa 9/2020. Toimenpiteiden määrä ja kustannukset kuullaan, hyväksytään ja raportoidaan EU:lle osana vesienhoitosuunnitelmaa. Merenhoidossa toinen toimenpideohjelma tulee olla valmis 12/2021 ja raportoitu EU komissiolle 3/2022. Merenhoidon toimenpideohjelma julkaistaan ja se sisällytetään osaksi valtioneuvoston päätöstä merenhoitosuunnitelmasta.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. VEMALA-malli

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Toimialakohtaisten sektoritiimien raportit

- HELCOM-yhteistyö toimenpiteiden koordinoimisessa Itämeren valtioiden välillä sekä yhteistyö tärkeimpien yhteisten toimenpideoitteiden tunnistamiseksi.

Vaikutusten arviointi

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä edellyttää, että merenhoitosuunnitelman ja vesienhoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista annetun lain (SOVA-laki) mukainen ympäristöarviointi. Ympäristöarviointi pitää sisällään ympäristöselostuksen laatimisen, kuulemisen järjestämisen, ympäristöselostuksen ja kuulemisen huomioon ottamisen päätöksenteossa sekä päätöksenteosta tiedottamisen (SOVA-laki 8 ja 11 §). Ympäristövaikutusten arviointiprosessi kytketään tiiviisti suunnitelmien laadintaan (toimenpiteiden suunnittelu ja valinta) sekä osaksi suunnitteluprosessin kuulemis- ja tiedottamisvaiheita.

Vaikutusten arvioinnin ydintavoitteena on tukea suunnitelman valmistelua, toteutusta ja seuranta ja suunnitelmaa koskevaa julkista keskustelua, osallistumista ja yhteistyötä. Ympäristöarvioinnissa tunnistetaan ja kuvataan mm. vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttamisen todennäköiset välittömät ja välilliset vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. SOVA-laki toteaa myös, että ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus.

Arviointi tuottaa ensisijaisesti tietoa suunnitelman ja sen vaihtoehtojen vaikutuksista. Merenhoidon suunnittelusta vastaava ympäristöministeriö ja vesienhoidon suunnitelmista vastaavina viranomaisina ELY-keskukset vastaavat myös ympäristöarvioinnista. Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmät osallistuvat ympäristövaikutusten arviointiin. Ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset raportoidaan merenhoitosuunnitelman kaikissa osissa sekä vesienhoitosuunnitelmien toimenpideohjelmissa ja ympäristöselostuksissa. Valmistelutyössä sovellettavia arviointikehikoita yhtenäistetään ja niihin sisällytetään SOVA-lain mukaiset ympäristövaikutukset.

Ympäristövaikutusten arviointi liitetään erityisesti sellaisiin suunnittelun vaiheisiin, joissa toimenpiteitä valitaan, karsitaan ja muokataan. Toimenpiteitä (ja niitä koskevia vaihtoehtoja) koskevaa vaikutustietoa voidaan hyödyntää keskusteltaessa ratkaisuista eri tahojen kanssa sekä valintoja tehtäessä ja perusteltaessa. Tämä edellyttää vaikutusten arviointia sekä merenhoidon ja vesienhoidon toimenpideohjelmien että vesienhoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä jo siinä vaiheissa, kun toimenpiteitä valitaan. Toimenpideohjelman laadinnan yhteydessä tehtyä vaikutusten arviointia voidaan hyödyntää suoraan merenhoitosuunnitelmaan (toimenpideohjelmaan) ja vesienhoitosuunnitelmaan liitettävän ympäristöselostuksen laadinnassa.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Toimenpiteiden muiden vaikutusten arvion tekeminen aluetasolla
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	SOVA-lain mukaisen prosessin hallinta ja ympäristöselostuksen laatiminen vesienhoitosuunnitelmaan.
SYKE	Toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin kehittäminen ja ohjeistus. Valtakunnallisesti yhteisten tekstiosuoksien laatiminen. Merenhoitosuunnitelman tilanarvion, ympäristötavoitteiden, hyvän tilan määritelmien sekä seurantaohjelman ympäristöselostus.
YM	Valtakunnallisesti yhteisten tekstiosuoksien laatiminen. Merenhoitosuunnitelman osien ympäristövaikutusten arviointi.

Kytkenät muihin prosesseihin

-

Aikataulu

Ympäristöarvioinnin osalta keskeisiä ajankohtia vesien- ja merenhoidon suunnittelussa ovat:

1. 1-vaiheen kuuleminen (VHS: suunnittelun ohjelmointi ja osallistumismahdollisuudet & MHS: meren tila ja ympäristötavoitteet)
2. Toimenpiteiden suunnittelu: ohjeistuksesta toimenpiteiden valintaan
3. Suunnitelmaluonnoksista (vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelma) kuuleminen: sisältää ympäristövaikutusten arvioinnin (ympäristöselostus) ja kuulemisen

4. Suunnitelmaehdotuksen viimeistely ja hyväksyminen: palautteiden huomioiminen

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. Työkalu toimenpideohjelmien vaikutusten arviointiin.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

SOVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen pöytäkirjan mukainen rajat ylittävä yhteistyö Itämerellä.

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Ohje vesienhoidon SOVA-prosessiin 2008.

Muut oppaat:

- Ilmastonmuutoksen huomioiminen vesienhoidon suunnittelussa
- Kustannusten arvioinnin perusteet)
- Luonto- ja lintudirektiivien huomioiminen
- Vesienhoidon hyötyjen arviointiohje ja työkalu)
- Virkistyskäyttöhyötyjen arviointi

Poikkeamien määrittely

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Sisävesien, rannikkovesien ja pohjavesien hyvä tila tulee lainsäädännön mukaan saavuttaa ja turvata vuoteen 2015 mennessä ja meren hyvä tila vuoteen 2020 mennessä. Sisävesissä, pohjavesissä ja rannikkovesissä aikataulusta on mahdollista poiketa perustelluista syistä, joita ovat kohtuuttomat kustannukset, vaativat luonnonolosuhteet tai teknisen ratkaisun puuttuminen. Tavoitteen saavuttaminen on näissä tapauksissa asetettava joko vuodelle 2021 tai 2027. Yhteiskunnallisesti merkittävän uuden hankkeen vuoksi voidaan alentaa sen vaikutusalueella olevan vesimuodostuman tilatavoitetta pysyvästi, mikäli tietyt kriteerit täyttyvät. Alemmat tilatavoitteet määritellään myös niille rakentamalla tai muutoin fyysisesti muutetuille vesimuodostumille, joissa hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuisi merkittäviä haitallisia vaikutuksia ympäristölle, vesiliikenteelle, satamatoiminnalle, virkistyskäytölle, veden hankinnalle, vesivoiman tuotannolle, tulvariskien hallinnalle, maankuivatukselle tai muille vastaaville kestäväen kehityksen mukaisille toiminnoille. Natura-alueiden, uimavesien ja vedenhankintaan soveltuvien pohjavesialueiden erityispiirteet ja tarpeet otetaan myös huomioon vesimuodostumien ympäristötavoitteiden asettamisessa. Joissakin tapauksissa erityisalueiden tarkastelu voi johtaa yleisestä ympäristötavoitteesta poikkeamiseen. Merenhoidossa voidaan hyvän tilan tavoitteista tai ympäristötavoitteista yksilöidyissä tapauksissa poiketa, jos syynä on toimi tai toimien puute, joka ei johdu kansallisista toimenpiteistä, luonnon aiheuttama olosuhde, ylivoimaisen esteen aiheuttama olosuhde tai meriveden fyysisten ominaisuuksien muutokset, jotka perustuvat yleiseen etuun.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Vesienhoidon poikkeamien määrittely vesimuodostumakohtaisesti ja syöttäminen tietojärjestelmään
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Vesienhoitoaluetta koskevat ja vesienhoitoalueiden väliset linjaukset, käytännön ohjeistus ja tuki vesienhoitoalueella, tietojen koordinointi suhteessa vesien tilaan, paineisiin ja edellisen kauden tavoitteisiin, vesienhoitoaluetta koskevien karttojen tuottaminen, raportoinnin edellyttämien tietojen kokoaminen
SYKE	Menettelyä koskevan ohjeistuksen tuottaminen vesienhoitoalueille, mahdolliset tietojärjestelmien massa-ajot, tekninen tuki, merialueita koskevien poikkeamien määrittämisen tuki, raportointi EU:lle
YM/MMM	Yleisten periaatteiden linjaus ja ohjeistus ja poikkeamien lopullinen tarkastelu valtakunnallisella tasolla

Kytkenät muihin prosesseihin

Hankkeiden YVA- ja lupaprosessin vaihe on kytketty merkittävien hankkeiden poikkeamistarpeen arviointiin.

Aikataulu

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen valmiina 9/2020. Tavoitteet ja poikkeaminen kuullaan, hyväksytään ja raportoidaan EU:lle osana vesienhoitosuunnitelmaa 12/2021. Merenhoidon poikkeukset valmistellaan osana toimenpideohjelmaa, niistä kuullaan ja ne hyväksytään ja raportoidaan EU:lle osana vesienhoitosuunnitelmaa 12/2021. Raportointi EU:lle vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman raportoinnin yhteydessä 3/2022.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. Tiedot uusista merkittävistä hankkeista ("YVA-kirjasto")

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

Tiedonvaihto ja mahdollisuuksien mukaan yhteensovittaminen HELCOMissa merenhoidon poikkeusten asettamisesta.

Ohjeet vesienhoidon toiselle kaudelle, joita sovelletaan myös kolmannella kaudella:

- Ympäristötavoitteiden asettaminen
- Uusien merkittävien hankkeiden käsittely vesienhoitosuunnitelmissa

Suunnitelmien ja toimenpideohjelmien laadinta

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Aikaisemmissa vaiheissa kerätty tieto kootaan yhteisiin asiakirjoihin, joita ovat vesienhoidon toimenpideohjelmat ja -suunnitelmat. Merenhoitosuunnitelma koostuu kolmesta osasta, jotka laaditaan eri ajankohtina: 1. osa sisältäen meren hyvän tilan määritelmät, ympäristötavoitteet ja nykytilan arvion 2018, 2. osa seurantaohjelman päivityksen 2020 ja 3. osa toimenpideohjelman 2021. Vesienhoitosuunnitelmat ovat virallisia asiakirjoja, joiden sisällön lainsäädäntö määrittelee ja jotka raportoidaan komissiolle. Merenhoitosuunnitelma raportoidaan komissiolle vaiheissa, direktiivin määrittelemänä määräaikoina 2018, 2020 ja 2021. Vesienhoidon toimenpideohjelmat ovat vapaamuotoisempia alueellisia asiakirjoja, mutta merenhoidon toimenpideohjelma on raportoitava komissiolle.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	Toimenpideohjelmien tai -ohjelman/ohjelman osien laatiminen yhteistyössä sidosryhmien kanssa.
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Vesienhoitosuunnitelmien kokoaminen. Merenhoidon toimenpideohjelman kokoaminen.
SYKE	Vesienhoitosuunnitelmiin ja toimenpideohjelmiin tarvittavien keskitettyjen tietojen (taustatiedot, metodikuvaukset) tuottaminen, ohjeistus ja tietojärjestelmätuki sekä raportointi. Merenhoidon toimenpideohjelman kokoamiseen osallistuminen muiden sellaisten tutkimuslaitosten ja virastojen ohella, joita toimenpiteet koskevat.
YM	Valtioneuvoston päätöksen valmistelu alueellisten vesienhoitosuunnitelmien ja valtakunnallisen merenhoitosuunnitelman hyväksymiseksi.

Kytkenät muihin prosesseihin

Sovitetaan yhteen tulvariskien hallinnan suunnittelun ja suunnitelmien kanssa.

Aikataulu

Merenhoidon toimenpideohjelmaluonnokset sekä vesienhoidon suunnitelmaluonnokset ja toimenpideohjelmaluonnokset valmiina 9/2020 kuulemistä varten. Merenhoidon toimenpideohjelma sekä vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään 12/2021 valtioneuvostolle ja raportoidaan sähköisesti komissiolle 3/2022.

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. Karttapalvelut suunnitelmien tausta-aineiston jakamiseen.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

- Yhteiset vesienhoitosuunnitelmamallit
- Yhteinen toimenpideohjelmamalli (valmistuu 12/2017)

Sidosryhmäyhteistyö ja kuuleminen

Työvaiheen päätarkoitus ja yleiskuvaus

Sidosryhmäyhteistyö tapahtuu virallisesti pääosin ELY-keskusten nimeämissä vesienhoidon ja merenhoidon yhteistyöryhmissä sekä valtakunnallisessa vesien ja merenhoidon seurantaryhmässä ja sen alaisissa asiantuntijatiimeissä (perustetaan 2/2017). Lisäksi valtakunnallisella ja alueellisella tasolla on paljon epävirallista yhteistyötä ja viestintää.

Vesienhoidossa on lainsäädännön määrittelemät, tietyssä suunnittelun vaiheissa toteutettavat kolme kuulemista, jotka kestävät kuusi kuukautta kerrallaan: työohjelma ja aikataulu, vesienhoitoalueen keskeiset kysymykset sekä suunnitelma(ehdotus)luonnos. Ensimmäinen ja toinen kuuleminen on yhdistetty resurssien säästämiseksi yhdeksi kuulemiseksi. Merenhoidossa kuullaan myös kolmessa suunnitelman vaiheessa. Kuulemisaikaa ei ole määritelty erikseen, käytännössä merenhoidon kuuleminen on ollut kerrallaan kahdesta kolmeen kuukautta. Kuulemiset pyritään sovittamaan yhteen myös tulvariskien hallinnan suunnittelun kanssa. Kuulemiseen liittyvä aineisto ja viestintä valmistellaan yhteistyössä (ELY, SYKE, YM) ja mahdollisimman keskitetysti valtakunnallisen yhtenäisyyden sekä resurssisäästöjen saavuttamiseksi. Kuuleminen vesienhoitosuunnitelmista ja merenhoidon toimenpideohjelmasta järjestetään samanaikaisesti.

Viestintää suunnittelusta ja suunnitelmien toteutuksesta tehdään läpi koko suunnitteluprosessin. Asiantuntijat antavat myös erikseen pyydettyä lausuntoja ja muuta asiantuntija-apua suunnitelmiin ja niiden toteutukseen liittyen.

Tehtävän sisältö ja vastuut

Vastuu	Tehtävä
ELY-keskus	YTR:n toiminta (kokoukset ja viestintä). kuulemisen järjestelyt, kuulemisaineiston sisältö (osin), palautteen käsittely. Muu viestintä ja asiantuntijatuki
Vesienhoitoalue/Koordinoiva ELY-keskus	Sovitusti kuulemiseen liittyvät keskitetyt tehtävät ja kuulemisaineisto pääosin.
SYKE	Valtakunnalliseen viestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön osallistuminen. Kuulemisaineiston valmisteluun ja palautteen purkamiseen osallistuminen. Työkalut: Sähköiset työkalut kuulemisen tueksi (valtakunnalliset nettisivut, karttapalvelu)
YM/MMM	Valtakunnallinen viestintä ja sidosryhmätyö. Kuulemisaineiston valmistelu merenhoitosuunnitelman osalta, valmisteluun ja palautteen purkamiseen osallistuminen.

Kytkenä muihin prosesseihin

Tulvariskien hallintasuunnitelmien kuuleminen on pyritty kytkemään yhteen.

Aikataulu

Kuuleminen:

I-II/2018 Vesienhoidon työohjelmasta, aikataulusta ja keskeisistä kysymyksistä sekä meren hyvän tilan määrittely, tila-arvio sekä ympäristötavoitteet ja mittarit (kuuleminen voi olla lyhyempi)

Alkuvuosi 2020 merenhoidon seurantaohjelman päivityksestä

I-II/2021 Vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoidon toimenpideohjelma

Tarvittavat työkalut

Tietojärjestelmä (vemu, povet) tietojen tallentamiseen. karttapalvelu (vesikartta), karpalo, nettisivut.

Tehtävään liittyvä EU-, HELCOM- tai kansallinen ohjeistus tai päätökset

HELCOM voi järjestää Itämeren alueen sidosryhmille suunnatun kuulemisen merenhoitosuunnitelman merialuekohtaisista HELCOM-yhteistyön tuotteista, kuten HOLAS II –tilan arvioreportti ja Itämeren koordinoitun seurantajärjestelmän päivittäminen.